

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.

The Guardian

تهدیدهای روسیه، چین و ایران برای بریتانیا از خاک ایرلند

اندیشکده اثرگذار پالیسی اسکچنج بریتانیا در یک گزارش تفصیلی نسبت به تهدید «در پشتی» نسبت به منافع بریتانیا از طریق حضور روسیه، چین و ایران در جمهوری ایرلند هشدار داده است. این گزارش ایرلند را متهم می‌کند که از ساختار دفاعی اروپا «سواری مجانی» می‌گیرد. اندیشکده پالیسی اسکچنج تأکید کرده است که بریتانیا باید حضور هوایی و دریایی خود را در ایرلند شمالی افزایش دهد تا بتواند در مقابل تهدید روبه‌رشد روسیه در جبهه غربی بریتانیا مقابله کند. مایکل فالون و جورج رابرتسون، دو وزیر دفاع پیشین بریتانیا از مدیران ارشد این اندیشکده هستند. براساس مقدمه این گزارش، بریتانیا و ایرلند هر دو در خطر «تهدید حاد دریایی» هستند که بر اثر دکترین روسیه برای هدف قرار دادن شبکه‌ها و خطوط لوله زیردریایی و همچنین حضور گسترده ناوهای جنگی روس در منطقه قرار دارند. در این گزارش همچنین به نگرانی‌ها در مورد عملیات اطلاعات روسیه در ایرلند و آسیب‌پذیری این کشور نسبت به حملات سایبری اشاره شده است که به دلیل حضور وسیع دیپلماتیک روسیه در دوبلین امکان‌پذیر می‌شود. سفارت روسیه در ایرلند سال ۲۰۲۲ نزدیک به ۳۰ نیرو داشت که نسبت به بسیاری دیگر از کشورهای اروپایی که روسیه رابطه نزدیکی با آنها داشت، تعداد نیروی دیپلماتیک بیشتری محسوب می‌شود. دیگر شواهد مورد اشاره در این گزارش تلاش‌های روسیه برای افزایش وسعت ساختمان سفارتخانه در دوبلین بود که سال ۲۰۲۰ جلوی این تلاش روسیه توسط دولت ایرلند گرفته شد. دولت ایرلند در آن زمان با لغو مجوز توسعه ساختمان سفارت روسیه تأکید کرده بود که این اقدام «احتمالاً برای امنیت و ساختار دفاعی کشور آسیب‌زا خواهد بود.» دیگر مسئله مورد اشاره در این گزارش چین است که به دلیل پیشرفت‌های فناوری و افزایش نفوذ جهانی، باعث نگرانی شده است. هم‌زمان کن‌مک کالوم، رئیس سازمان MI5 بریتانیا گفته است که ایران به عنوان دولتی که «بیشتر از همه کشورهای جهان از خط تروریسم عبور می‌کند» در میان دیگر کشورها برجسته است. مقام‌های بریتانیایی دست‌کم ۱۰ تهدید بالقوه علیه افراد مقیم بریتانیا که دشمن حکومت ایران شناخته می‌شدند در طول یک سال گذشته کشف کرده‌اند که شامل عملیات آدم‌ربایی و یا آسیب زدن می‌شد. در این گزارش آمده است که «سواری مجانی» ایرلند از سرمایه‌گذاری‌های دیگر اعضای ناتو «یک واقعیت گریزناپذیر» است. به نوشته این گزارش، این واقعیت از سوی مایکل مارتین، تی‌شاخ نخست‌وزیر و رئیس دولت) پیشین ایرلند هم به عنوان یک «حقیقت داخلی» در بحث‌های مرتبط به بی‌طرفی ایرلند پذیرفته شده است. جدل‌ها در مورد بی‌طرفی ایرلند بین طبقات سیاسی این کشور از زمانی که سیاست‌های تهاجمی ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه تشدید شده است و آوارگان اوکراینی به اروپا رسیده‌اند، افزایش پیدا کرده است. همچنین عوامل دیگری مانند سیل ناوهای روس در منطقه که تصور می‌شود از کابل‌های زیردریایی نقشه‌برداری می‌کنند و همچنین حمله سایبری به ساختار بهداشت و درمان ایرلند توسط یک باج‌افزار انجام‌شده و روسیه متهم اصلی آن است، به دامن زدن به این جدل‌ها کمک کرد. رئیس‌جمهور ایرلند، دولت را به خاطر گمانه‌زنی در مورد کنار گذاشتن موضع همیشگی ایرلند در بی‌طرفی نظامی و بررسی احتمال پیوستن به ناتو، سرزنش کرد و گفته بود که وزرای این دولت «با آتش بازی می‌کنند.» در این گزارش همچنین در مورد نتایج پیروزی حزب شین‌فن در انتخابات ۲۰۲۵ ایرلند هشدار داده شده است. در این گزارش آمده است: «اگر شین‌فن در سال ۲۰۲۵ برنده شود، بریتانیا برای چندین سال بیشتر در شرایط مواجهه با تهدیدهای خارجی با یک همسایه مواجه می‌شود که حاضر به همکاری نیست و احتمالاً رویکرد خصمانه در پیش می‌گیرد.» در این گزارش آمده است که هر چند شین‌فن در ایرلند شمالی محبوب است و اکنون پست وزیر اول را در اختیار دارد، اما در جنوب مرز در نظرسنجی‌ها سقوط کرده است. مایکل فالون و لرد جورج رابرتسون که در گذشته دبیرکل ناتو هم بود، از این واقعیت که ایرلند قصد دارد چشم‌انداز دفاعی خود را هم‌زمان با کنار گذاشتن بی‌طرفی از سوی سوئد و فنلاند بازنگاری کند، استقبال کرده‌اند و از دولت بریتانیا خواسته‌اند که همسایه خود را شایق کند که استحکامات دفاعی خود را تقویت کند و بر مبنای توافقنامه دفاعی بریتانیا و ایرلند که سال ۲۰۱۵ امضا شده است، عمل کند.

پیمان جدید با شرق

امضای یک توافقنامه همکاری جدید با روسیه تا چه اندازه می‌تواند به توسعه مناسبات دو کشور کمک کند؟

عکس: Aljazeera

برای اشغال افغانستان با مخالفت جدی تهران مواجه شد و باعث سردی شدید روابط دو کشور شد. در دوران جنگ تحمیلی، اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی حامی جدی و تأمین‌کننده اصلی سلاح برای رژیم صدام حسین در عراق بود. پس از پایان جنگ، دو طرف تلاش کردند که روابط دو جانبه را بهبود دهند، اما با فروپاشی شوروی و روی کار آمدن دولت غربگرا در مسکو، روابط این بار تحت الشعاع مشکلات ایران با آمریکا قرار گرفت. امضای توافقنامه همکاری‌های بلندمدت در سال ۱۳۷۹ یک گام مهم در جهت بهبود روابط دو کشور بود که زمینه همکاری و توسعه روابط را میان دو کشور ایجاد کرد. اما به‌رغم پایان یافتن خصومت‌های علنی در روابط دو کشور، مشکلات زیادی همچنان بین ایران و روسیه باقی ماند. برای مثال به‌رغم تأکید مستمر تهران بر ضرورت تعیین حدود دریای خزر براساس توافق پنج‌جانبه میان تمامی کشورهای ساحلی، روسیه سال ۱۹۹۸ با امضای توافق‌های جداگانه با قزاقستان و آذربایجان، حدود و مرزهای آبی خود را با این دو کشور بدون در نظر گرفتن نظر ایران مشخص کرد. بیش از ۳ دهه است که مذاکرات در مورد تعیین رژیم حقوقی دریای خزر ادامه دارد اما تهران همچنان نتوانسته است نظر چهار کشور دیگر را برای امضای یک معاهده پنج‌جانبه برای تعیین حدود و مرزهای دریایی جلب کند.

یکی از ابعاد مهم روابط تهران و مسکو همکاری‌های دفاعی و هسته‌ای است. با این حال مسکو در دهه گذشته بارها تعهدات خود را به ایران با تاخیرهای طولانی انجام داده یا هرگز عملی نکرده است. از نمونه‌های بدعهدی‌های روسیه مسئله فروش سامانه‌های پدافند موشکی و هوایی اس-۳۰۰ بود که پس از سفر وزیر دفاع وقت ایران به روسیه در سال ۱۳۸۷ قرارداد خرید آن نهایی شد. روسیه به‌رغم تعهد فروش این سامانه‌ها به ایران، بارها از تحویل این سامانه‌ها به تهران سر باز زد و نهایتاً با رای مثبت به قطعنامه تحریم تسلیحاتی ایران در شورای امنیت سازمان ملل متحد، به وضع تحریم‌هایی کمک کرد که تحویل این سامانه‌ها را به تهران غیرممکن می‌کرد. نهایتاً روسیه پس از ۱۷ سال این سامانه‌ها را بعد از توافق‌های مقدماتی برجام به ایران تحویل داد. روسیه در اجرای تعهداتش در نیروگاه هسته‌ای بوشهر نیز تعلل بسیاری به خرج داد و هر چند واحد نخستین این نیروگاه نهایتاً توسط روسیه تکمیل و به ایران تحویل شد، اما همچنان تردیدهای زیادی در مورد نقش روسیه در به سرانجام رساندن واحدهای دوسه نیروگاه اتمی بوشهر وجود دارد. «روس‌اتم» سال ۱۳۹۶ عملیات ساخت و ساز واحدهای دو سه نیروگاه اتمی بوشهر را آغاز کرد و قرار بود این دو واحد را بهار ۱۴۰۳ و تابستان ۱۴۰۴ تحویل ایران دهد. با این حال محمد مخبر، معاون اول رئیس‌جمهور ایران آذرماه سال جاری افشا کرد که عملیات ساخت و ساز این دو واحد نیروگاه هسته‌ای ۵ سال است که متوقف شده است. لوان جاگاریان، سفیر پیشین روسیه در تهران، در گفت‌وگوهای خود تصریح کرده بود که توقف عملیات «روس‌اتم» در ایران به دلیل بدهی‌های چندصد میلیون یورویی تهران به «روس‌اتم» است. هر چند برخی مقام‌های ایران ابتدای سال جاری اعلام کرده بودند که مسئله بدهی‌های ایران به «روس‌اتم» از طریق توافق‌های دو دولت حل و فصل شده است، اما از پاییز سال جاری مقام‌های سازمان انرژی اتمی تأکید می‌کنند که پروژه واحدهای دو سه نیروگاه اتمی بوشهر به صورت کاملاً ایرانی و بدون حضور خارجی‌ها در حال اجراست. پرونده باز دیگر در مناسبات دفاعی ایران و روسیه، مسئله خرید جنگنده‌های

دی‌ماه همان سال به تأیید شورای نگهبان رسید. این معاهده برای مدت ۱۰ سال منعقد و در صورتی که هیچ‌یک از طرفین حداقل یک سال قبل از پایان اعتبار آن به صورت کتبی طرف دیگر را از قصد خود پیرامون قطع اعتبار معاهده مطلع نکند، خود به خود برای دوره‌های پنج‌ساله بعدی تمدید می‌شود. به همین ترتیب از سال ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۰ این توافق دو بار تمدید شد و سال ۱۴۰۰ نیز بار دیگر تا سال ۱۴۰۵ تمدید شده است.

پیمان جدید تهران و مسکو چه زمانی امضای می‌شود؟

در طول سال‌های گذشته و به‌ویژه با افزایش رویکرد خصمانه غرب نسبت به ایران و بازگشت تحریم‌های آمریکا پس از خروج غیرقانونی دونالد ترامپ از برجام، موضوع نگاه به شرق و ارتقای سطح روابط ایران و روسیه به شراکت راهبردی، یکی از سیاست‌های عمده دولت جمهوری اسلامی ایران بوده است. محمدجواد ظریف، وزیر خارجه پیشین ایران در طول دوران هشت‌ساله تصدی این مقام، بیش از ۳۰ بار به مسکو سفر کرد و نهایتاً کار را برای تهیه پیش‌نویس معاهده جدید همکاری‌های بلندمدت با روسیه آغاز کرد. تلاش برای تدوین پیش‌نویس مورد توافق معاهده بلندمدت جدید، در دولت سیزدهم هم پیگیری شده است اما با گذشت سه سال از آغاز کار برای تدوین این معاهده، هنوز مشخص نیست که متن پیش‌نویس برای امضای مقام‌های ارشد دو کشور نهایی می‌شود. بهار سال جاری سرگئی لاوروف، وزیر خارجه روسیه گفته بود که پیش‌نویس معاهده در سطح بالایی از آمادگی قرار دارد و چند ماه بعد، تابستان امسال، کاظم جلالی، سفیر جمهوری اسلامی ایران در مسکو تأکید کرد که ممکن است معاهده تا پیش از پایان سال ۲۰۲۳ به امضا برسد. جلالی چند ماه بعد بار دیگر پیش‌بینی خود را به روز کرد و در گفت‌وگویی با خبرگزاری تاس روسیه گفت: «به امید خدا ما تلاش می‌کنیم این توافقنامه در نیمه نخست سال ۲۰۲۴ میلادی به امضای دو کشور برسد.»

محتوای پیمان تهران و مسکو محرمانه خواهد ماند؟

پس از امضای سند جامع همکاری‌های بلندمدت ۲۵ ساله ایران و چین در فروردین ۱۴۰۰، که جزئیات آن محرمانه باقی ماند و هرگز متن آن منتشر نشد، این نگرانی افزایش پیدا کرد که پیمان بلندمدت احتمالی با روسیه نیز سرنوشت مشابهی داشته باشد و زیر سایه محرمانگی به امضای طرفین برسد. اما انتخاب نام «پیمان» برای این سند، نشان می‌دهد که دو طرف علاقه‌مند هستند این توافقنامه را به عنوان یک توافقنامه رسمی الزام‌آور امضا کنند که براساس قوانین داخلی هر دو کشور برای رسمیت پیدا کردن باید به تصویب مجالس هر دو کشور برسد. ابراهیم رضایی، نماینده دشتستان در مجلس شورای اسلامی و رئیس گروه دوستی پارلمانی ایران و روسیه در گفت‌وگویی با خبرگزاری ایرنا پس از سفر نخست‌سید ابراهیم رئیسی به مسکو گفته بود: «توافقات ایران و روسیه پنهانی و مخفیانه نیست. طبق قانون اساسی هر قرارداد خارجی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد لذا توافق ۲۰ ساله ایران و روسیه نیز باید به تصویب مجلس رسیده و به صورت شفاف به مردم اعلام شود.»

پیمان جدید مشکلات ایران و روسیه را برطرف می‌کند؟

روابط تهران و مسکو در طول دهه‌های گذشته، فراز و فرودهای بسیاری را پشت سر گذاشته است. سال ۱۹۸۱ تلاش شوروی

شهاب شهسواری

خبرنگار گروه دیپلماسی

از دی‌ماه سال ۱۴۰۰ که سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهوری اسلامی ایران در یکی از نخستین سفرهای خارجی‌اش به مسکو سفر کرد، دو سال گذشته است. در آن سفر رئیس‌جمهور ایران خواستار امضای یک پیمان بلندمدت جدید برای توسعه همکاری‌های دوجانبه ایران و روسیه شد. مقام‌های دو کشور در ماه‌های گذشته چند بار تأکید کرده‌اند که جزئیات پیمان جدید دوجانبه در حال تکمیل شدن است و به‌زودی این پیمان بلندمدت ۲۰ ساله برای امضا آماده می‌شود. پیش از این سفر هم سید ابراهیم رئیسی در نخستین تماس تلفنی‌اش با ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه بر امضای یک توافقنامه بلندمدت جدید تأکید کرده بود. رئیسی روز ۲۵ آبان ۱۴۰۰ در تماس تلفنی با همتای روس خود گفته بود: «ایران آماده انعقاد توافقنامه بلندمدت همکاری همه‌جانبه با روسیه است.» پوتین هم ضمن استقبال از این پیشنهاد تأکید کرد: «مسکو از پیشنهادات تهران در تدوین سند جدید همکاری بلندمدت دو کشور حمایت می‌کند و مصمم هستیم هر چه سریع‌تر نهایی و اجرایی شود.» اما بر خلاف تصور عمومی پیشنهاد پیمان‌نامه جدید با مسکو ابتکار دولت سیزدهم نبود، بلکه چند ماه قبل از روی کار آمدن دولت جدید، دولت دوازدهم زمینه‌چینی برای تهیه چنین توافقی را آغاز کرده بود. اسفندماه سال ۱۳۹۹، کاظم جلالی، سفیر جمهوری اسلامی ایران در مسکو در گفت‌وگویی با خبرگزاری ایرنا گفت: «مقامات عالی‌رتبه دو کشور با نظر داشت افق همکاری‌های آینده، توافق خود را برای پرورز نمودن و تمدید این معاهده اعلام کرده‌اند و هر دو طرف برای انعقاد قرارداد بلندمدت همکاری‌های مشترک و همه‌جانبه ایران و روسیه عزم جدی دارند.» وی تأکید کرد: «بر این اساس در گفت‌وگوهایی که محمدجواد ظریف، وزیر خارجه ایران و سرگئی لاوروف، همتای روسی وی داشتند قرار شد پیش‌نویس این معاهده تهیه شود.»

یکی از ابعاد مهم روابط تهران و مسکو همکاری‌های دفاعی و هسته‌ای است. با این حال مسکو در دهه گذشته بارها تعهدات خود را به ایران با تاخیرهای طولانی انجام داده یا هرگز عملی نکرده است.

این نخستین پیمان بلندمدت ایران و روسیه است؟

امضای توافقنامه جدید همکاری‌های بلندمدت با روسیه بخشی از رویکرد دولت سیزدهم در تأکید بر نگاه به شرق و کناره‌گیری از غرب محسوب می‌شود. این نخستین بار نیست که تهران و مسکو توافقنامه‌های همکاری بلندمدت با یکدیگر امضا می‌کنند. سال ۱۳۶۸، پس از پایان جنگ تحمیلی، اکبر هاشمی‌رفسنجانی، رئیس‌وقت مجلس شورای اسلامی در سفر به مسکو چندین توافقنامه همکاری با اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی امضا کرد. با این حال بعد از فروپاشی شوروی، این توافقنامه‌ها به فراموشی سپرده شد و تا نزدیک به ۱۰ سال بعد این توافقنامه‌ها عملاً اجرایی نمی‌شد. سال ۱۳۷۹ در سفر سیدمحمد خاتمی، رئیس‌جمهور وقت به مسکو، توافقنامه همکاری‌های بلندمدت جدیدی بین ایران و روسیه امضا شد. اساس روابط متقابل و اصول همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و فدراسیون روسیه، مستعمل بر یک مقدمه و ۲۱ ماده است که در تاریخ ۲۲ اسفندماه سال ۱۳۷۹ هجری شمسی برابر با دوازدهم مارس ۲۰۰۱ میلادی در دو نسخه به زبان‌های فارسی و روسی، تنظیم شد. این قانون ۱۶ دی‌ماه ۱۳۸۰ در مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۲۷